

ТАСВИРИЙ САНЪАТДА «ҚОРАЛАМА»НИНГ МОҲИЯТИ

Мурод Асрарходжаевич Азлярходжаев

*Тошкент Кимё халқаро университети. “Рангтасвир” кафедраси
ўқитувчиси.*

Аннотация: Мақолада тасвирий санъатда “Қоралама” (Набросок)нинг моҳияти, рассом учун муҳим жараён эканлиги ёритилган. Рассом ҳар доим қогоз ва қалам билан тезкор хомаки чизгилар чиза олиши қадимдан бизгача етиб келган муҳим амалий машғулот саналади. Ушбу мақолада қоралама ҳақида илмий таҳлиллар ва рассом-талабалар фаолиятидаги маҳоратни оширишга қаратилган ушбу жараённинг тасвирий санъатдаги аҳамияти тўғрисида фикрлар ёритилган.

Калим сўзлар: Қоралама, хажм, графит қалам, ретушь, рангли қаламлар, графика, композиция, ритм, динамика.

Annotation: The article explores the essence of "sketching" in visual arts and its significance as a crucial process for artists. The ability of an artist to quickly create preliminary drawings with paper and pencil has been an essential practical exercise passed down through generations. This article presents a scientific analysis of sketching and discusses its importance in enhancing the skills of art students, emphasizing its role in visual arts.

Keywords: Sketch, proportion, graphite pencil, retouching, colored pencils, graphics, composition, rhythm, dynamics.

Кириш. Тасвирий санъатда «Қоралама» (набросок) – бу санъаткорнинг асосий асарини яратишдан аввал амалга оширган илк, тезкор ва йўналишни белгилашга қаратилган иш. Қоралама ёки набросок рассом-ижодкорнинг қўлидан чиққан илк ижодий иш бўлиб, у асосий композициянинг структурасини, аниқ контур ва пропорция (хажм)ларни белгилашга ёрдам беради. Қораламанинг хусусиятлари амалиёт жараёнида ўзлаштирилади.

Қоралама, одатда, вақтдан унумли фойдаланиш яни чизаётган натуранинг кетиб қолиши ёки ҳолатини қисқа муддатларда ўзгартириши мумкин бўлган сабаблари туфайли тезкор шаклда амалга оширилади. Бунда ижодкор кўпроқ шакл ва ҳолатларнинг биринчи назардаги жиҳатларига диққат қаратмайди, балки унинг умумий табиати, ҳаракат ва динамикасини яратади.

Асосий қисм. Қораламалар бажариш рассом учун тез алмашинувчи ҳаракатларни илғай олиш, образи ва ҳолатларни бир-икки чизиқлар билан тасвирлаш орқали маҳоратини оширишларига ёрдам берадиган жараён ҳисобланади. Бажарилган хомаки қораламалар кўпинча томошабинга бир қарашда осон ва енгил чизилгандек таассурот беради. Қоралама ишлаш учун турли материаллардан фойдаланиш мумкин. Одатда кўмир (уголь), тушъ, пастель, графит қалам, ретушъ, рангли қаламлар, рангли ручка, маркер ва бошқалардан ҳар хил услубдаги қораламалар бажарилади.

Қоралама – бу ортиқча деталларни ва барча тафсилотларни тўлиқ тасвирламасдан, шакллар ва йўналишларни тезкор ҳолати ва ҳаракатини белгилашга қаратилган техника ҳисобланади. Бу ишнинг мақсади, композиция ёки натуранинг асосий структурасини қисқа вақт ичида яратишдир. Қоралама орқали, ижод аҳли асарни муҳокама қилиши, бўшлиқлар, шакл ва ҳажмлар ҳақида фикр юритиши мумкин. Рассом учун қораламанинг аҳамияти ҳар бир ишида муҳим ҳисобланади. Қоралама нафақат рассом учун ишлашнинг осонлаштирувчи воситаси, балки у ҳайкалтарошлик, графика ва бошқа турли санъат йўналишларида ҳам муҳим босқичдир.

Бунинг ортидан ижодкор ўрганувчи амалий ишнинг чуқур тафсилотларига киришишга тайёр бўлади. Унинг ёрдамида ўзи учун замонавий янгиликларни

В.А. Серов
“Портрет балерины
Т.П.Карсавиной”, 1909.

яратишга ва санъатнинг янги йўналишларига қадам қўйишга имконият туғилади.¹

- Ритм ва динамика: Қораламада ҳажм, пропорция, динамика ва ҳаракат-холатларнинг биринчи тасвирлари пайдо бўлади.

-Композиция: Қораламада рассом композициянинг асосий структурасини белгилайди, шунинг учун у тўғри ва мувофиқ шакл ва ҳажмлардан фойдаланишни талаб қилади.

- Ижодий жараён: Қоралама, ижодкорнинг фикрларини эркин ва тез излаш имкониятини беради, бунинг ортидан янги ва ижодий изланишлар пайдо бўлади.

- Қораламанинг тасвирий санъатдаги ўрни. Қоралама – ҳар бир санъаткор учун асосий назарий ва амалий кўникма бўлиб, бу уларнинг ижодий

жараёнининг аввалги босқичидир. Бу босқичда санъаткор композицияни тўғри йўналишда шакллантира олади, бу эса у билан ишлашга янги ёндошувлар ва мураккабликларни яратишга олиб келади. Унинг ортидан санъаткор асосий асарини бажаришга чидамли ва тўлиқ ёндашади.

Хулоса. Қораламадаги мақсадлар турлича бўлади. Юқорида кўрсатилганлардан ташқари, қоралама билан ишлашнинг асосий мақсади – мукаммал, аниқ ва деталланган асар яратиш учун замин тайёрлашдир. Бу, ўз навбатида, санъаткорга ўз шаклларини,

Илья Ефимович Репин
«Рубинштейн, набросок к большому портрету», 1881.

ўйларини ва тасаввурларини шакллантириш учун аниқ асосларни тайёрлашга ёрдам беради. Қоралама ёрдамида, санъаткор ажойиб тажриба орқали асосий

¹ <https://www.izocenter.ru/blog/nabroski-karandashom-bystraya-i-effektnaya-grafika/#article-396-1>

асарнинг асосларини белгилайди, сўнгра эса ана шу белгиларни тўлдириш ва деталлаштириш билан классик ёки замонавий асарлар яратади.²

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. МакГрегор, Дж. (2002). «Drawing on the Right Side of the Brain». Penguin.
2. Нилсен, С. (2004). «The Art of Sketching». Dover Publications.
3. Барщ, А. Наброски и зарисовки : учебно-методич. пособие для художественных училищ прикладного искусства / А. Барщ. – М. : Искусство, 1970. – 166 с.

² <https://www.izocenter.ru/blog/nabroski-karandashom-bystraya-i-effektnaya-grafika/#article-396-8>